

Waardegemeenschap die algemeen belang dient

Interne toezichthouders moeten niet alleen oog hebben voor een goede bedrijfsvoering. Het is minstens zo belangrijk om toe te zien op de school als waardegemeenschap. Dat stelt hoogleraar en wetenschappelijk directeur van het Verwey-Jonker Instituut Hans Boutellier.

TEKST EN BEELD: MARTIN VAN DEN BOGAERDT

Boutellier stelde op verzoek van de Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen (VTOI) de notitie *Beter toezien* op. In deze notitie, die bedoeld is als aanzet tot een brede discussie, staat dat de raad van toezicht (rvt) ervoor zorgt dat de inhoudelijke richting van de school wordt bepaald en toeziet op de kwaliteit van een meerstemmige discussie hierover. De rvt zou moeten streven naar 'inhoudelijke impulsen vanuit een breed maatschappelijk perspectief', volgens Boutellier. Op basis van de notitie meldt de VTOI dat de school vanuit haar eigen identiteitsbepaling binnen een breder netwerk van instanties en personen opereert. 'De raad van toezicht zorgt ervoor dat zij structureel zicht heeft op de schoolomgeving, relaties onderhoudt met relevante derde partijen en informatie betreft uit de omgeving.' Het is daarbij van belang dat de samenstelling van de rvt divers is, 'gegeven de specifieke omgeving'.

Algemeen belang

Boutellier legt uit dat de visie die in zijn notitie wordt neergelegd, afwijkt van het vooral bedrijfsmatige en wetmatige perspectief op het functioneren van scholen in de afgelopen decennia. Hij wijst erop dat het bij toezicht houden op scholen niet alleen gaat om goede bedrijfsvoering en 'de minister als grootaandeelhouder', maar vooral ook om het algemeen maatschappelijk belang. Scholen staan volgens hem in een 'dynamische continuïteit'. Boutellier grijpt hierbij terug op filosofe Hannah Arendt, die onderwijs zag als een voortzetting van wat er is, maar ook binnen de kaders van hoop, optimisme en ontwikkeling als bron van steeds weer een nieuw begin.

De brede maatschappelijke blik op toezicht is urgent, vindt Boutellier, omdat het door de smalle bedrijfsmatige en

Hans Boutellier: 'Notitie *Beter toezien* is bedoeld als aanzet tot brede discussie'.

economische visie die gericht was op groei en aanzien, een aantal keren is misgegaan. Hij verwijst daarbij naar de val van onderwijsskolos Amarantis in 2012, die door tomeloze groeiambities ten onder ging. Een ander voorbeeld, zo bevestigt hij, is het Bestuur Openbaar Onderwijs Rotterdam (BOOR). Mede als gevolg van zwak toezicht kon de toenmalige bestuursvoorzitter min of meer als een alleenheerser

'Brede maatschappelijke blik op toezicht is urgent'

handelen. BOOR kwam onder diens leiding in grote financiële problemen. Een bekend voorbeeld uit het hoger onderwijs is Inholland, waar mede door falend toezicht het algemeen maatschappelijk belang uit het oog werd verloren.

Digitalisering, vernetwerking, verkleuring

De noodzaak om de school als waarde-gemeenschap te zien die het algemeen belang dient, vloeit volgens Boutellier voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die hij vangt onder drie termen: digitalisering, vernetwerking en verkleuring. De digitalisering heeft volgens hem geleid tot een drastische verandering in de relaties met de omgeving. De buitenwereld dringt door middel van internet en sociale media voortdurend binnen in de school. Onder 'vernetwerking' verstaat Boutellier de ontwikkeling van de voorheen duidelijk geordende verzuilde samenleving, waar de onderscheidende openbare en bijzondere scholen een belangrijk onderdeel van waren, tot de huidige complexe structuur van netwerken tussen mensen, instellingen en instituties. Ook de verkleuring, die heeft geleid tot de multiculturele samenleving, heeft invloed op de scholen. Boutellier wijst op het ontstaan van sociale spanningen tussen groepen. 'De sociale

Expliciet openbaar onderwijs

'De raad van toezicht moet oog hebben voor de naleving van de identiteit van de openbare school'. Dat zegt directeur Hans Teegelbeckers van VOS/ABB in VTOI Nieuws van de Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen.

Teegelbeckers wijst erop dat het karakter van de openbare school in de statuten en in de wet is opgenomen. Dat betekent, zo benadrukt hij, dat de openbare identiteit ook in het toezichtkader thuishoort en dat daar ook naar moet worden gehandeld. 'Ik noem dat expliciet openbaar onderwijs. De openbare identiteit op basis van de kernwaarden die VOS/ABB met de leden heeft vastgelegd is geen papieren werkelijkheid, maar moet merkbaar, zichtbaar en voelbaar zijn!', aldus Teegelbeckers.

De bijdrage van Teegelbeckers staat in het decembernummer van VTOI Nieuws en kan worden gedownload via www.vosabb.nl (zoek op *Raad van toezicht kijkt naar identiteit openbare school*).

Dag van het Toezicht

Op 7 april, de Dag van het Toezicht, verzorgt Hans Teegelbeckers samen met Wim Kuiper van Verus, een workshop over het toezicht op de identiteit binnen het duale stelsel. Het programma van deze dag vindt u op www.vtoi.nl, waar u zich ook kunt aanmelden.

Hans Boutellier

Hans Boutellier is wetenschappelijk directeur van het Verwey-Jonker Instituut in Utrecht. Tevens is hij hoogleraar Veiligheid en Veerkracht bij de afdeling Bestuurswetenschap en politicologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Boutellier houdt zich bezig met maatschappelijke thema's als sociale orde, de netwerkmaatschappij en integratievraagstukken. Hij schreef onder andere het boek *De improvisatiemaatschappij* (2012), dat over de sociale structuur van een netwerksamenleving gaat. Zijn boek *Het seculiere experiment* (2015) gaat over westerse waarden in een tijd van verandering.

spanningen van vandaag de dag dringen door tot in het klaslokaal. In combinatie met de digitalisering is de school soms zelfs het strijdtoneel, waarop conflicten worden uitgevochten', aldus Boutellier. Als voorbeeld noemt hij de spanningen in het onderwijs na de mislukte staatsgreep vorig jaar in Turkije.

De notitie *Beter toezien* staat op www.vosabb.nl (zie nieuwsbericht *Intern toezicht gericht op school als waarde-gemeenschap*). ◀